

DIGNITAT SEGONS KANT

Ramon Alcoberro

Kant reconeix que en un primer moment la dignitat designa un estatus honorable que tothom ha de reconèixer i que, a més, imposa determinades actituds coherents amb la càrrega. Aquest és el primer nivell de comprensió del concepte: el d'una càrrega adquirida. Concretament-ho més: la dignitat és la càrrega de la llibertat i de la nostra pròpia humanitat. Però per a Kant sobretot la dignitat és, sobretot, el fonament universal de la moral.

Si la moral és un universal (cosa que Kant dona per autoevident), llavors elaborar una moral que valgui per a tothom i en totes circumstàncies, val a dir, que sigui veritablement universal, exigeix partir d'un principi que sigui vàlid (i valuós) en tota circumstància. Aquest principi és la raó. La raó, entesa com a consciència reflexiva, és un principi universal. Des del punt de vista kantianista —que és també el de Locke— la raó té una dimensió psicològica (la identitat personal), una dimensió lògica (la identitat), una perspectiva moral (la responsabilitat) i una estètica (el plaer). Tots els humans comparteixen d'una o altra manera aquestes diverses dimensions. El que aporta Kant a la teoria de la raó que ell hereta de Locke és la seva afirmació segons la qual *el subjecte no es coneix a si mateix com una cosa*, no s'identifica amb algun dels seus estats o de les seves propietats, *sinó que es reconeix com "algú que pensa, actua, pensa i sent*. El subjecte és un "si mateix" amb consciència de ser-ho. En les seves paraules: *"Els éssers raonables són anomenats persones perquè la seva naturalesa els designa com a fins en si mateixos"* (Fonaments de la metafísica dels costums). És d'aquí que neix la dignitat humana. Som racionals i això vol dir que som capaços d'imposar-nos normes de la raó, més enllà dels instints. Per aquesta capacitat de ser racionals ens fem persones i tenim dignitat. La dignitat, que és una exigència de racionalitat, ens constitueix en tant que humans.

El que Kant troba de bo en la naturalesa humana (una naturalesa per la qual val a dir-ho no sentia gaire admiració!) és la capacitat que tenen els humans d'imposar-nos a nosaltres mateixos una exigència moral, una llei. Tenir "autonomia" vol dir exactament això: que ens donen "a nosaltres mateixos") [*autos*] una "llei" [*nomos*] que val universalment. La dignitat humana segons Kant consisteix a respectar la llei que nosaltres mateixos ens hem donat.

Una de les conseqüències d'aquesta aproximació a la dignitat que es troba en cada humà en tant que ésser racional es troba en l'imperatiu pràctic que diu: *"Actua de tal manera que tractis la humanitat, tant en la teva persona com en la de qualsevol altre, sempre com un fi i mai com un mitjà"*. En altres paraules, la racionalitat el que ens diu és que una persona mai no és una cosa i que, per tant, ha de ser considerada sempre com una finalitat, no com un objecte, ni com un instrument. Ser persona significa ser racional i la racionalitat exigeix en ella mateixa la dignitat universal.

L'altre imperatiu categòric kantianista que té una vinculació nuclear amb la dignitat és el que ens demana: *"Actua només segons la màxima segons la qual allò que vulguis esdevingui al mateix temps una llei universal en la natura"*. És a dir, al mateix temps que demano la meua autonomia i la meua dignitat he de respectar i de demanar l'autonomia de tots els altres. El valor moral de la dignitat ha de ser atribuït a tots els éssers racionals, inclòs aquells que per les seves accions s'han tornat indignes.